

nims andal *seba* [AlcVenceslada], el port *sapal* («terra alagadiça, ordinàriament a beira dos rius; brejo; paül» Figueir., «no Algarve *sapais* terras alagadas, na costa, lodaçaís, *marismas*, com pasto para o gado» L. Chaves, *RLus.* xxviii, 59), que deu ser colle. de *sapo* ⁵ 'gripau'; i bc bisc. i guip. *sapa* «greñas, tignasse, chevelure emmélée», que sembla afí de *sapastre* AlcM: *sapella* Sapell [BDC xvii, 41]. Eiv. *mel de sapell* 1655 (DAg).

¹ Introduït molt modernament, aquest ha tingut al-
gun curs en cat., *sapí* [DAg; cita de Costa Ll en
AlcM]. El *sapí* diuen a Vernet de Canigó que designa
una varietat diferent de l'avet (1960); no estic
segur que hi tingut res a veure la *Pleta d'Ensapí*,
damunt de Porta (Vall de Querol); a la Serra de
Cardó apliquen el nom de *sepíns* (contaminació de
CEP) a una mena de pins petits i deformes, ben dife-
rents dels *píns negrals* i *píns vers* que dominen
en aquelles obagues (Rasquera 1936). A Calacelit
distingeixen de *pínera* 'pi pinyer' (també Maella) les
altres menes: *sapí* i *pi negral* (Casac. 1923). Amb la
bibliografia sobre el fr *sapín* i afins es pot ajuntar.
Weisgerber, *Die Sprache der Festlandkelten*, 208,
Simonet, *Gloss Mozár.* s. v. *xabín*; Bertoni, *ARom*
ix, 422-3; Gamillscheg, *ZRPh* xlv, 109; Kuhn,
ZRPh lv, 630-33; Rohlf, *ZRPh* lvii, 447; What-
mough, *Dial Anc. Gaul.* 70, 30, 34.

SAPA, 'estri del sapador', de l'it *zappa* id., per con-
ducte del cast ZAPA.

DERIV: *Sapador* [Lab.]. *Sapó* (1640, AlcM). *Ensa-*
pador?

Sapa, V. *saba* i *sap* *Sapadenc*, V. *cep* *Sapador*,
V. *sapa* *Sapar*, V. *saba* *Saparrastrós*, V. *sapo* *Sa-*
parrut, V. *cepat* (CEP) *Sapastrada*, *sapastre*, *sapas-*
trer, V. *sapo* *Sapell*, *sapella*, V. *cep* i *sap* *Sapí*, V.
saber *Sapí*, V. *sap* *Sàpid*, *sapidea*, *sapidesa*, *sapi-*
ditat, *sapiència*, *sapiencial*, *sapient*, *sapientíssim*, *sapi-*
guer, V. *saber*

Sapisteri 'gibrell', hapax de StVicentF: si no és mot
fantasma o mal llegit, podria ser algun terme baix
llatí, corrupció d'un grec *σαπιστήριον, derivat nor-
mal de σαπιστήριον 'podrir(-se)' (Bíblia, Hipòcrates) i
s'hauria dit d'una gibrelleta excrementícia; però ¿pot-
ser simplement una contaminació dels val *safa* 'gibre-
lla' i *clisteri* 'lavativa' (creació de ll. conventual val.
sapb-isterium)?

Saplà, *saplanejar*, *saplanenc*, V. *pla*

SAPO, 'gripau, calàpet', mot peculiar del cast., el
portuguès i el basc, que en aquestes llengües és d'ori-
gen incert, potser pre-romà; en la nostra no ha estat
mai generalment admès i té extensió només regional,
però apareix des d'antic, i potser no és mer castella-
nisme sinó heretat del mossàrab. □ 1.ª doc: cap a
1390.

El *Torcimany* d'Aversó posa *çapo* com a últim de la

l·listeta de sis rims en -*ápo* (*grapo*, *arrapo*, *papo*, *esca-*
po, *tapo*). A l'article GALAPET, se'n poden veure
tres cites d'*Eximphís* del S. xv o c 1400, en tots els
quals va amb sinonímia, com a mot no comprès de
tots els catalans: «*çapo* o calàpet» o viceversa, i sem-
blantment en OPou Avui és el mot únic en quasi tot
el P. Val. En tinc nota concreta a la Vall d'Alba, Po-
bla Tornesa, Castelló, Tavernes de V., Benifairó de
V., Barx, Xeraco, Bèlgida, Quatretonda, Benigànim,
Pinet i Onil (1961-63), però el recordo ja de c. Mo-
rella, de l'Horta, i de la zona alacantina; J. G. M. co-
municava *sapets* com a nom familiar, a Elx, dels ànecs
d'albufera (1935); el registren com a nom normal val
els vocabularis zoològics de l'ACCV vii, 71, i de Bos-
cà (GGRV, Val, p. 510, afegint-hi *sapo de la mar* com
a nom d'un peix, 508).

Quasi es pot dir que no té concurrents en l'ús po-
pular del P. Val Només a Valldigna i cap al Benica-
dell hi ha una zona on es té coneixement de variants
de GRIPAU: a Tavernes *grípau*, a Xeraco *garípau*, a
Barx *galípau*; però ací calgué extorquir el mot, a Xe-
raco ho donaren com a cosa d'abans, i a tots tres po-
bles com a molt menys conegut que *sapo*; d'altra ban-
da pertot contaven la rondalla de la correguda amb la
rabosa, i veg a GRIPAU la raó per creure que es
tracta d'una espècie d'intrús folkloric. A Benifairó us
mostren un *gòka-sápos*, herba on el gripau s'ajoca, i
us conten que els ranocs es mengen els «sapets». En-
cara s'usa, segons crec a Gandesa i en el Priorat: a
Vallclara i Ulldemolins, a propòsit de la Font del *Sà-*
put me'l donaren com a viu (1935), variant deguda a
contaminació del sinònim GALAPET/calàpet

I segueix encara en una prima franja al llarg de la
frontera lingüística, fins als Pirineus, crec que no a
«Lleida» contra el que diu AlcM però a Fraga (BDC
iv, 43), Tamarit (AlcM), Lasquarri (*thápo*, 1957 amb
ç- com en les grafies medievals cat., i com en basc i a
l'alt Aragó); † i, a la vall de Benasc, des de Gavàs fins
a la vila cabdal, on mostra el seu vell arrelament per
l'alternança (normal segons la morfologia d'allà) *sápo*
sing / *sáps* pl, a la Vall de Boí lluiten *sapo* i *galapát*
(cf. la nota 3 a GALAPET), i encara que aquest sem-
bla ser l'antic, no manca ja l'altre d'arrelament fins
toponímic (*Font del Sapo* en el Plano de Sant Quir-
de Taüll, 1969). Sobreixint cap a les altes valls gas-
cones: *sápu*, a 5 punts S. de BPyr. i HPyr., i a la vall
de Luixon (ALGc i, 40), i bastant usual a la Vall
d'Aran.

Sembla inútil repetir ací el llarg, crític i detallat ar-
ticle SAPO del DCEC/DECH En definitiva allí m'in-
clino lleument per la segona en l'alternativa etimològi-
ca pre-romà pre-indoeuropeu/creació expressiva. L'ar-
relament del basc *zapo* és certament pregon. Remetem
a Mitxelena, BSVAP xiii, 495, i *FonHiVca*, 292; Bo-
naparte, BSVAP xiv, 17.497; Uhlenbeck, *Vgl Laut-*
lehre d Bk Dial, 96 Mitxelena creu que la variant
basca *apo* és manlleu d'una forma romànica degluti-
nada *los (s)apos*; ço que em costa de creure, no sols
perquè ja la usà el puríssim i tradicionalíssim Axular,
en el S. xvii (*Euskera* vi, 34), sinó tenint en compte